

Του Γ. Ροζόκου

ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ ΣΤΟ ΑΡΣΑΚΕΙΟ ΨΥΧΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΤΗ Σ.Α.Ε.Α.



# ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΝΕΟΤΗΤΑ



«Οι χειρότεροι νέοι», γράφει ο Κ. Τσάτσος, «είναι αυτοί που βολεύονται μέσα στα έτοιμα σχήματα της συμβατικής καθημερινότητας, που αποδέχονται και συμβιβάζονται με το εκάστοτε κατεστημένο, λιγότερο κακοί είναι αυτοί που το μάχονται φανατικά, ισοπεδωτικά, ασυμβίβαστα και ριζοσπαστικά. Καλοί, τέλος, είναι οι νέοι εκείνοι που αντιτάσσονται υπό όρους για να μην υποτάσσονται άνευ όρων, οι αμφισβητές με άποψη, οι επαναστάτες με αιτία».

Η αίγλη της νεότητας-γράφει ο Ελύτης- είναι, ως ένα σημείο, αίγλη του σφάλματος. «Ζηλιάρηδες γέροι, που όλα σας τ'άχετε προβλέψει, δε θα 'ρθει ποτέ το αηδόνι να λαλήσει πάνω στη σφροσύνη σας».

Τα λόγια αυτά του ποιητή περιγράφουν και υπονοούν μια νεότητα ρηξικέλευθη και πληθωρική, ασυμβίβαστη και αντισυμβατική μια νεότητα που με τα αναπόφευκτα λάθη της και τα δημιουργικά πάθη της διαφοροποιείται και αντιδιαστέλλεται από τη γενιά των ωρίμων, των μεγάλων, του άγονου συντηρητισμού, του χρησιμοθηρικού σκεπτικισμού, που έχει ξεχάσει να ονειρεύεται και που δεν μπορεί πια να εκφράζεται και να διαλέγεται «με επιχειρήματα που δικαιωματικά μόνο η Άνοιξη διαθέτει».

Όμως και αυτή η νεότητα δεν είναι στην ολότητα της συμπαγής, ομογενοποιημένη και αδιαφοροποίητη.

Υπάρχει η μερίδα εκείνη των νέων που εκφράζει τον απαθή εφησυχασμό, τον συμβατικό καθωσπρεπισμό, τον άγονο και παραγκιακό συντηρητισμό. Είναι τα λεγόμενα «καλά παιδιά» της άρχουσας ιδεολογίας, της μεγαλοστικής κατά κανόνα προέλευσης αλλά και του ευθυνοφοβικού συμπλέγματος και της μικροαστικής νοστροπίας. Οι νέοι αυτοί παρά το γυαλιστερό τους περιτύλιγμα, τα πιστοποιητικά «νομιμοφροσύνης» που διαθέτουν, τις ταξικές περγαμινές που έχουν, κατατάσσονται από τον στοχαστή στην κατώτατη βαθμίδα της κλίμακας της αξιολογικής.

Δεν είναι η μαγιά για τη ζύμη του αύριο, γιατί αποτελούν το ξυνομένο και αχρηστευμένο προζύμι του σήμερα. Εκφραστές

αλλά και συνεχιστές ενός αναχρονιστικού νεοσυντηρητισμού, μιας άγονης τυπολατρίας και ενός στείρου κομφορμισμού δεν μπορούν να αρθούν και να αναχθούν στην περιοχή και στην περιογή του υγιούς προβληματισμού και του αγωνιστικού κοινωνικού βηματισμού.

Συμμορφωμένοι πλήρως «προς τας υποδείξεις» της ποικιλώνυμης ηγεσίας και εξουσίας αντιλαμβάνονται τις επιταγές της ως διαταγές που τις ακολουθούν πιστά και τις υπηρετούν παθητικά, αδιαμαρτύρητα, σχεδόν δουλικά.

Πειθήνια όργανα και άβουλα όντα, υπηρέτες όχι δύο αλλά όλων των αφεντάδων, υποτάσσουν τη γερσαμένη τους νεότητα σε μια αυστηρά προκαθορισμένη πορεία χωρίς ξεστρατίσματα και χρονοτριβές αλλά και χωρίς όραμα και φαντασία, αποβλέποντας παρωπδικά στον επιθυμητό στόχο, στον προαποφασισμένο σκοπό, που δεν είναι άλλος από την επαγγελματική επιτυχία, την κοινωνική και οικονομική ανέλιξη και καταξίωση και ίσως και τη λαμπρή πολιτική σταδιοδρομία.

Η ετεροκαθοριζόμενη και ετερόνομη αυτή νεότητα δεν διακρίνεται για την ευαισθησία της ή για την υπερατομική της συνείδηση απέναντι σε προβλήματα κοινωνικά, πολιτικά, ηθικά. Οι νέοι αυτοί περιχαρακωμένοι και προστατευμένοι ερμητικά μέσα στο στιλπνό κουκούλι της προσωπικής τους αυταρέκειας και ευδαιμονίας, προσωπικότητες ελλιποβαρείς εσωτερικά, αποστεωμένες και αποστραγγισμένες πλήρως από κάθε ψυχικό παλμό και δροσιά περιφέρουν το θλιβερό αλλά καλοθρεμμένο τους σαρκίο μέσα στην κοινωνική συμβατικότητα, την υποκρισία και την ψευτιά. Βέβαια οι νέοι αυτοί οι «λαμπροί», οι νομιμόφρονες και οι νομοταγείς, τα παιδιά του «σώφρονος» υπολογισμού, του ηττοπαθούς συμβιβασμού και του άκαπνου εφησυχασμού διαθέτουν «την έξωθεν καλήν μαρτυρίαν» και μια πλατιά κοινωνική αποδοχή και επιδοκιμασία, αφού η κοντόφθαλμη κοινή γνώμη και η απλουστευτική και απλοϊκή κοινωνική λογική βαφτίζει καλό ότι δεν είναι κραυγαλέα κακό, ότι δεν την αφυπνίζει, δεν την ερεθίζει και δεν την ενοχλεί.

Δέσμια του συμβατικού καθωσπρεπισμού της δεν μπορεί να απεμπλακεί από τα γρανάζια του χρησιμοθηρικού ορθολογισμού της και του μυωπικού και βραχυπρόθεσμου ωφελιμισμού



της, δεν διεισδύει στο βάθος και στην ουσία των προσώπων και των πραγμάτων, δεν ανατέμνει κάθετα και ριζικά τη νεανική ψυχοδομή και προσωπικότητα και έτσι δεν μπορεί να επιχειρηματολογήσει πειστικά και να μας μιλήσει αξιόπιστα για την ποιότητα. Μένει λοιπόν στην ρηχή σύμβαση, στην στιλπνή επιφάνεια, στο δοκείν και στο θεαθῆναι και όχι στο ενδοσκοπεῖν και στο εἶναι.

Οι νέοι μας λοιπόν αυτοί, οι βολεμένοι και οι συμβιβασμένοι, οι απροβλημάτιστοι αλλά και προβληματικοί, οι «κοινωνικοποιημένοι» και πλήρως εναρμονισμένοι με την περιρρέουσα ατμόσφαιρα, με την τρέχουσα ηθικολογία, με το φαρισσαϊκό πνεύμα και κλίμα της εποχής μπορεί να αποτελούν το αγγλίσμα της άρχουσας τάξης, ουσιαστικά όμως είναι «άχθος αρούρης», είναι όχι το αλάτι αλλά το βάρος της γης.

Ως άνευροι, άκριτοι και αφιλοσόφητοι αποδέκτες του ποικιλό-νυμου κατεστημένου γίνονται αυτόματα και υπηρέτες και συνεχιστές και του κακού κατεστημένου και επομένως δέσμοι, υποχείριοι και υποκείμενοι και σε όλες τις κακές εκδοχές και εκτροπές του, σε όλα του τα κακώς κείμενα.

Η έλλειψη του υγιούς νεανικού προβληματισμού, της γόνιμης αμφισβήτησης, της οικοδομητικής ανησυχίας ισοδυναμεί με την απουσία της δυναμικής αντίθεσης στην υπάρχουσα κουρασμένη θέση, έτσι ακυρώνεται η δημιουργική σύνθεση και αυτή η ματαίωση και αδυναμία οδηγεί μαθηματικά στην οπισθοδρόμηση και στην αποσύνθεση. Οι νέοι αυτοί της παθητικής εκδοχής και της πλαδαρής αποδοχής, της ανύπαρκτης επαναστατικότητας και της μειωμένης ή επλεκτικής αγωνιστικότητας δεν υδροδοτούν με την δέουσα ποσότητα το ρυάκι της ιστορίας. Δεν ευαγγελίζονται ως υποκείμενα της εξέλιξης την αλλαγή προς το καλύτερο, αλλά ούτε και ως αντικείμενα των εξελίξεων την απαλλαγή από το χειρότερο. Δεν είναι οι ρηξικέλευθοι σκαπανείς και οραματιστές του ωραίου αύριου αλλά οι ταπεινοί και άβουλοι υπηρέτες και συνεχιστές του φθαρμένου σήμερα.

Στον ιδεολογικό αντίποδα του «να σε όλα», του άνευρου ναινε-δισμού έρχεται το «όχι σε όλα» του ακραίου και ασυνθηκολόγητου αρνητισμού. Οι νέοι αυτής της δεύτερης κατηγορίας είναι τα θεωρούμενα από την ευσπόλητη κοινωνία «κακά παιδιά». Η αφελής κοινή γνώμη που «όντας σεμνότυφη πολύ» διαχρονικά και δι-

ατοπικά «συσχετίζει κουτά», τοποθετεί ιεραρχικά τα παιδιά αυτά χαμηλότερα από τα προηγούμενα. Θεωρεί δηλαδή τους βουτυρομπεμπέδες των ευνοημένων συνοικιών και των ευπόρων σπιτιών και προαστίων καλύτερους από τους ασυνθηκολόγητους εικονοκλάστες των διαδηλώσεων, από τους άκρατους αμφισβητιές και αντιεξουσιαστές των Εξαρχείων.

Αυτοί οι νέοι όμως κατηγοριοποιούνται από τον Έλληνα στοχαστή όχι ως καλύτεροι από τους πρώτους, αλλά ως λιγότερο χειρότεροι, ως λιγότερο κακοί.

Συνιστούν βέβαια οι ριζοσπαστικοί αυτοί νέοι για την κατεστημένη νοοτροπία, την άρχουσα τάξη και την κρατούσα ιδεολογία απειλή ορατή. Θέλουν κοντά στα ξερά να καούν και τα χλωρά θέλουν με επαναστατικό μένος, ανειρήνευτη οργή, αμείωτη αδιαλλαξία και εμπάθη μισαλλοδοξία την πλήρη ανατροπή, κατακρήμνιση και κατάργηση των υπάρχουσών θεσμικών δομών, των τρεχουσών και παραδοσιακών αξιών της κοινωνίας.

Οι νέοι αυτοί συνεπείς στην ασυνέπεια τους δεν είναι τόσο, όσο φαίνονται, κακοί έχουν τη δική τους κακή ίσως ιδέα για το καλό. Ξιφουλκούν λοιπόν κατά του κατεστημένου, με εμμανή εμμονή και ανυποχώρητη ορμή. Πίνουν άκρατο και όχι αραιωμένο τον οίνο της αδιάλλακτης επιθετικότητας, της σαρωτικής αμφισβήτησης, της μισαλλόδοξης επαναστατικότητας.

Με την μηδενιστική τους συμπεριφορά, το εικονοκλαστικό τους πάθος και την ανοικτίρμονα εναντίον των πάντων καταφορά”, κρημνίζουν ισοπεδωτικά, αρνούνται φανατικά, και επομένως δεν σκέπτονται γόνιμα και εποικοδομητικά. Σχετικοποιούν το απόλυτο, απολυτοποιούν το σχετικό, αποστρέφονται το παραδοσιακό, ακυρώνουν χωρίς αντιπρόταση το δοκιμασμένο και το ιδανικό.

Όμως επειδή βρίσκονται συνεχώς εν κινήσει και καθ’ οδόν αυτή τους η διαρκής έστω και αρνητική κινητικότητα και η οιστρηλατημένη τους αγωνιστικότητα και επαναστατικότητα μπορεί να αποφέρει από το μηδέν και από το πουσθενά, πιθανά αντισταθμιστικά οφέλη.

Οι νέοι αυτοί με τα αρνητικά πρόσημα και τα αντικοινωνι-

κά παράσημα, αγνοί στην αφέλεια τους, ονειροπόλοι στην επιπολαιότητα τους, ανιδιοτελείς στις βαθύτερες προθέσεις και διαθέσεις τους μπορούν κάτω από ανάλογες προϋποθέσεις να βρουν ή έστω να ετοιμάσουν για άλλους το δρόμο της γόνιμης δράσης, της δημιουργικής θέσης, της αναγεννητικής διάθεσης και της αναζωογονητικής σύνθεσης.

Και τότε στη θέση της ηττοπαθούς απόδρασης του απαθούς ερησυχασμού έρχεται η άρση της εμπαιθούς αντίδρασης του ακραίου αναρχισμού, του μηδενιστικού αντικομφορμισμού. Την σκυτάλη από την καταργημένη θέση και την εγκαταλειμμένη και ανυπεράσπιστη

άρση έρχεται να παραλάβει η τρίτη κατηγορία των νέων, η ευέλπιδα γενιά της δημιουργικής σύνθεσης, της γεφύρωσης των ακροτητών, της αποκλιμάκωσης των ατελέσφορων εντάσεων και των μηδενιστικών οξυτήτων.

Οι νέοι της κατηγορίας αυτής είναι τα πραγματικά καλά παιδιά του στοχαστή. Είναι οι νέοι που «με λογισμό και με όνειρο» ονειρεύονται τα πράγματα αλλά και πραγματοποιούν τα όνειρα, που αντιπαρατάσσουν στη ναρκισσοειδή αυταρέσκεια του αυθαίρετου υποκειμενισμού την αντικειμενική επάρκεια και αρτιότητα του τεκμηριωμένου λογισμού και του νηφάλιου στοχασμού.

Οι νέοι αυτοί δεν αμφισβητούν για να αμφισβητήσουν, δεν αρνούνται για να αρνηθούν. Αμφισβητούν το γηρασμένο παρελθόν και το καταπονημένο και αφυδατωμένο παρόν για να οικοδομήσουν ένα δυναμικό και ελπιδοφόρο μέλλον.

Με τα ευήκοα ώτα που διαθέτουν συλλαμβάνουν τα κοινωνικά μηνύματα, ανταποκρίνονται στις δραματικές εκκλήσεις και στα ποικιλώνυμα αιτήματα των καιρών, αντίθετα με την ένοχη ραθυμία, την ευρύχωρη συνειδηση και την απαμβλυμένη ευαισθησία της νωθρότητας και της απραξίας, που ξέρει να καρπώνεται τα έτοιμα, να επαναπαύεται στα κατακτημένα, να χωνεύει τα αποκτημένα, να κωφεύει και να αδιαφορεί για ότι δεν την απειλεί, δεν την ενδιαφέρει και δεν την συμφέρει. Αντιτίθενται όμως οι νέοι αυτοί και στην ισοπεδωτική λογική και την μηδενιστική αντίδραση των οργισμένων αναρχικών, που όπως οι προλετάριοι της βιομηχανικής επανάστασης έσπαζαν τις μηχανές αντί να στραφούν ενάντια στην πραγματική πηγή των δικών τους δεινών.

Οι νέοι της τρίτης αυτής κατηγορίας, οι αμφισβητίες με άποψη, οι αναθεωρητές με όραμα, οι αρνητές με αντιπρόταση, οι επαναστάτες με αιτία έχουν αντικαταστήσει το ασαφές ιδεολόγημα της νωθρότητας και τη σκοταδιστική ιδεοληψία της αντιδραστικότητας με την δική τους κοινωνική αγωνιστικότητα και πρακτική, με τη δική τους καθαρή ιδεολογία και ηθική.

Αρνούνται διαρρηθην το κακό, το παρωχημένο, το ανεδαφικό αλλά δεν το αναθεματίζουν συλλήβδην. Το αμφισβητούν επλεκτικά, το αντιμάχονται αποφασιστικά αλλά και διακριτικά δεν συγκρούονται μαζί του κάθετα, μετωπικά, απόλυτα, ασυμβίβαστα, ανελαστικά. Δεν βállουν αδιακρίτως επί δικαίων και αδικιών. Ξέρουν να εναντιώνονται, να πολεμούν Γνωρίζουν όμως και να συμφιλιώνονται και να υποχωρούν. Ερωτοτροπούν με το πάθος, δεν αποφεύγουν αλλά και δεν συμφιλιώνονται με το λάθος. Δεν δίνουν συγχωροχάρτι στην διαπλοκή, στην αδικία, αντιστρατεύονται τον ισοπεδωτικό συμψηφισμό των ευθυνών και την κοινωνική υποκρισία.

Ξέρουν πως για την έλευση ενός καινούργιου κόσμου και για την «αλλαγή της κοινωνίας» δεν αρκούν τα ανεξόδα ευ-

χολόγια και οι μεγαλόστομες υποσχέσεις, αφού η κοινωνική κακοδιαμονία και παραβατικότητα δεν πατάσσονται μόνο με εξορκισμούς και με την τακτική του στρουθοκαμηλισμού ξέρουν πως «για να γυρίσει ο ήλιος θέλει δουλειά πολλή» αλλά με μέθοδο, με πράξεις, με τεκμηριωμένες και ξεκάθαρες θέσεις, αφού, ως γνωστόν, ο δρόμος προς την κόλαση είναι στρωμένος με αγαθές προθέσεις.

Δυσπιστούν στην κεντρική εξουσία, στις αποφάσεις που λαμβάνονται για εκείνους χωρίς εκείνους αντιπαρατίθενται όμως με τόλμη και παρρησία αλλά πάντοτε όμως μέσα στα πλαίσια της κοσμιότητας, της σύνεσης και της ευθυκρισίας.

Προτιμούν τα τεκμηριωμένα επιχειρήματα από τα ηχηρά συνθήματα, την ακριβή αλήθεια από το εύπεπτο ψέμα, τον αγωνιώδη προβληματισμό από τον ηττοπαθή συμβιβασμό, τον δονκιχωτικό ρομαντισμό της ονειρικής υπερβατικότητας από τον αφυδατωμένο ρεαλισμό της πεζής και προβλέψιμης καθημερινότητας.

Οι νέοι αυτοί που δεν είναι ούτε πρόωρα γηρασμένοι ούτε όμως και κοινωνικά αποσυνάγωγοι και περιθωριοποιημένοι, ζουν την κάθε στιγμή της ηλικίας τους, χαίρονται την νεότητα τους, γεύονται χωρίς εξαλλοσύνη και ξηπασιά τις χάρες και τις χαρές της ηλικιακής ιδιαιτερότητας τους χωρίς μισονεϊκό μένος και αντιδραστικό πάθος.

Απέναντι λοιπόν στους «ιδιώτες» νέους της πρώτης κατηγορίας και τους αναρχικούς και περιθωριακούς της δεύτερης έχουμε τους πολίτες-νέους της τρίτης κατηγορίας. Οι νέοι αυτοί είναι η υγιής συνειδηση της κοινωνίας, που δεν εφησυχάζει, αλλά επαγρυπνεί και αμφιβάλλει που στοχάζεται, προβληματίζεται και παθιάζεται, που αντιμετωπίζει τα τοπικά αλλά και οικουμενικά προβλήματα κατάματα με καθαρό βλέμμα και άδολη ψυχή χωρίς τους παραμορφωτικούς φακούς της ταπεινής σκοπιμότητας και της χρησιμοθηρικής λογικής.

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, της ποικιλώνυμης συναλλαγής και διαπλοκής, όπου τα πάντα έχουν το τίμημα τους αλλά έχουν χάσει την τιμή τους, όπου ο παραδοσιακός αξιακός κώδικας υποκαταστάθηκε από την εμπορευματοποίηση των αξιών, καλούνται οι νέοι αυτοί να ορθώσουν αποφασιστικό το ανάστημά τους και με το παράδειγμα τους να λειτουργήσουν ως ανάχωμα στην παντοειδή ασχημοσύνη του κόσμου τούτου και τούτου του αιώνας του εν πολλοίς αμαρτωλού και απατεώνας.

Διαχρονικά οι νέοι είναι αυτοί που κινούν τον τροχό της εξέλιξης και προοικοδοτούν με φρέσκο νερό το ποτάμι της ιστορίας, που κυλώντας πιο ανατρεπτικό, πιο δυναμικό και πιο ορμητικό παρασύρει στη ροή του κάθε τι άχρηστο, ψεύτικο και σαθρό.

Με βάση τα παραπάνω λοιπόν είναι αυτονόητο και φυσικό πως τόσο οι νέοι που επαναστατούν για να επαναστατήσουν όσο και αυτοί που επαναπαύονται και βουλευονται χωρίς να αγωνιούν και να βουλευονται, δεν θα είναι παρόντες στο προσκλητήριο της ιστορίας.

Τις σελίδες της μελλοντικής ιστορίας θα τις γράφει εκείνη η μερίδα των νέων που στον φιλοσοφικό της προβληματισμό, στον ιδεολογικό της προσανατολισμό αλλά και στον αγωνιστικό, κοινωνικοπολιτικό της βηματισμό, οδεύοντας ανάμεσα στη λογική θέση και στην ονειρική άρση, στην πραγματικότητα και στην ουτοπία δεν θα ξεχάσει να πάρει μαζί της το φυλακτό της προσωπικής της μυθολογίας. ]